

در ۹ دی مردم فتنه را شناختند

سیدابراهیم رئیسی، رئیس دولت سیزدهم در کنگره بین‌المللی اندیشه‌های مرحوم مصباح یزدی با اشاره به فرارسیدن ۹ دی گفت: «در روز بصیرت حقیقتاً مردم نشان دادند فتنه را خوب شناختند و غبار را کنار زدند و به تبعیت از رهبری فرزانه به صحنه آمدند و به صورت خودجوش اعلام موضع کردند و جریان فتنه را در روز نهم دی خاتمه دادند. این روز حقیقتاً یک حماسه بزرگ است و باید در تاریخ ملت باقی بماند.» او همچنین گفت: «یک زمانی رهبر انقلاب فرمودند طلبه سیاسی و دانشجوی سیاسی؛ منظور کیست؟ برخی فکر کردند دانشگاه سیاسی دانشگاهی است که در آن احزاب و گروه‌ها و دسته‌جات دفتر داشته باشند و جذب نیرو کنند؛ اما بعداً در بیان خود فرمودند منظور من این نبود؛ دانشجوی سیاسی کسی است که اولاً جامعه خود را بشناسد؛ ثانیاً نیاز جامعه را خوب درک کند؛ ثالثاً آماده ایفای نقش برای رفع نیازهای جامعه باشد.» او ادامه داد: «دانشجوی سیاسی باید آماده خطر کردن باشد و وارد میدان شود؛ بالاخره یک چیزی می‌شود؛ همین وارد میدان شدن بسیار مهم است.»

حرف روحانی خواست دشمن است

حسن روحانی، چند روز پیش گفته بود: «گاهی مشارکت نکردن و رأی ندادن در انتخابات به معنای نوعی رأی دادن است؛ رأی دادن به همان نامزدی که او را برای کسب آن مسئولیت صالح نمی‌دانیم. چون در انتخابات مشارکت نمی‌کنیم، عملاً شرایط را برای انتخاب غیراصح مهبیا می‌کنیم.» اما روز گذشته، سیداحمد خاتمی، عضو مجلس خبرگان در آیین سالگرد نهم دی در تربت حیدریه در واکنش به این موضوع گفت: «برخی می‌گویند رأی ندادن خودش به معنی رأی است. این خواست دشمن است که اگر مردم در انتخابات حضورشان کم‌رنگ باشد، در حکم انجام فراندگی با مضمون «نه به نظام اسلامی» است.» او ادامه داد: «حتی برخی در آن سوی مرزها با کمال وقاحت بیانیه منتشر کرده و اختلاف سلیقه برخی مسئولان در ابتدای انقلاب با حضرت امام(ره) را دستمایه قرار می‌دهند تا زمینه حضور کم‌رنگ مردم در انتخابات را فراهم کنند.»

افزایش ناراضی‌ها با شیوه فعلی

جلال رشیدی کوچی، نماینده مجلس یازدهم در گفت‌وگو با ایلنا، در واکنش به گران شدن اینترنت گفت: «یکی از وعده‌هایی که آقای رئیس‌جمهور در زمان انتخابات داشتند این بود که برای افسار کم‌درآمد یا ضعیف جامعه اینترنت را رایگان می‌کنند، اما به نظر می‌رسد امروز اینترنت را با این افزایش قیمتی که به وجود آمده است، حذف کرده‌اند.» او ادامه داد: «همیشه اپراتورها گفته‌اند که ما کیفیت را افزایش می‌دهیم، کیفیت که افزایش پیدا نکرده هیچ، هر سال به نظر می‌آید شاهد کاهش کیفیت هستیم و همه این‌ها دست به دست هم می‌دهند تا ناراضی‌ها در سطح جامعه شکل بگیرد و از آنجایی که زندگی مردم با اینترنت گره خورده است، این مسئله هم می‌تواند روی افزایش ناراضی‌ها تأثیر بگذارد.»

عبور از احراز صلاحیت؟

بررسی بحث‌ها و گمانه‌زنی‌های اخیر درباره تغییر مشی نظارت استصوابی و موضع شورای نگهبان

سیمه متقی
دبیر گروه سیاسی

اگر تفسیر شورای نگهبان از نظارتش در انتخابات در ماه‌های منتهی به انتخابات مجلس چهارم و تغییر نظارت استطلاعی یا شبه‌استطلاعی به نظارت استصوابی به ادعای بسیاری از تحلیلگران سیاسی شروعی بر تضعیف حق «تعیین سرنوشت» مردم از طریق صندوق رای بوده است، استفاده از اصطلاح «عدم احراز صلاحیت» که از انتخابات مجلس هفتم در جریان بررسی صلاحیت‌ها به میان آمد، علاوه بر تضعیف آن حق و گرفتن اختیارات از مردم گامی پیش‌تر رفته و به جای مردم درباره افرادی که ردصلاحیت‌شان محرز نشده اما احتمالاً مقبول شورای نگهبان نیستند نیز تصمیم گرفته‌اند و آنها را از دور رقابت خارج کردند. این اصطلاح از همان زمان به کارگیری‌اش، مورد انتقاد برخی سیاستمداران و حقوقدانان واقع شد و اخیراً هم یکی از مواردی است که ثبت‌نام‌کنندگان مجلس دوازدهم در پی پیگیری دلایل خروج از رقابت‌شان به آن نقد وارد کرده‌اند و آن را ابزاری در راستای یک‌دست‌سازی بیشتر و کمتر شدن تنوع جریان‌ها و سلاقی در انتخابات و نهادهای انتخابی دانسته‌اند.

▼ «عدم احراز صلاحیت» و اختلافات

هادی طحان‌نظیف، سخنگوی شورای نگهبان در سخنرانی اخیر خود و در واکنش به انتقادات درباره استفاده از این اصطلاح و در پاسخ به سوال دانشجویان گفته است: «قانون انتخابات، مجلس مبنای برگزاری انتخابات است اما دیده می‌شود که در این رسانه‌ها عبارات قانون انتخابات مجلس خوانده می‌شود و برای انتخابات ریاست‌جمهوری مورد تذکر قرار می‌گیرد یا اینکه به صراحت گفته می‌شود مفهومی به‌نام عدم احراز صلاحیت در قانون نداریم این در حالی است که در قانون انتخابات مجلس چندین بار این وضعیت پیش‌بینی شده است و این موضوع مربوط به اصلاحیه اخیر قانون انتخابات نیست و در گذشته نیز وجود داشته است. تأیید صلاحیت، عدم تأیید صلاحیت و عدم احراز صلاحیت از گذشته وجود داشته و تنها موردی که در اصلاحیه اضافه شده، این است که برای کسانی که مدارک مورد نیاز برای ثبت‌نام در انتخابات را در سامانه مربوطه به‌طور کامل بارگذاری نمی‌کنند به‌منزله عدم ثبت‌نام است.» البته که به کار بردن این اصطلاح فقط در این دوره انتخابات مجلس (مجلس دوازدهم) نبوده چنانچه درباره شروع استفاده از این اصطلاح برای خارج کردن افراد از دور رقابت، مرتضی مبلغ، معاون سیاسی وزیر کشور در دوران اصلاحات در گفت‌وگویی که پیش از انتخابات مجلس دهم انجام داده، گفته است: «من یکی از متخصصان انتخابات هستم که چند دوره انتخابات ملی برگزار کردم و حضور داشته‌ام و به جزئیات قانون احاطه دارم. مطلقاً چیزی به اسم عدم احراز نداریم و تا قبل از مجلس هفتم، شش مجلس با همین قانون انتخابات که از

سال ۶۲ یکسری اصلاحات داشته

و از مجلس ششم تغییرات

آنچنانی نکرده، برگزار

شده است. چنین

عبارتی در قانون نداریم. به هر حال افرادی به استناد به بندهای قانون رد می‌شدند حالا درست یا غلط، ولی عدم احراز یک چیز کاملاً جدیدی است که آقایان از خودشان مطرح کردند و تعداد بسیار زیادی از صحنه با این عنوان حذف شدند. واژه یا تعبیر «عدم احراز» مطلقاً در هیچ‌یک از قوانین انتخاباتی وجود ندارد. یک واژه ابداعی است که آقایان از مجلس هفتم طرح کرده‌اند و هیچ پشتوانه حقوقی ندارد.» او همچنین در توضیح این ادعا آورده است: «ما در تمام قوانین انتخاباتی واژه «رد یا تأیید صلاحیت» داریم. در تبصره ماده ۵۰ قانون انتخابات به صراحت آمده است، ردصلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس شورای اسلامی باید براساس اسناد و مدارک معتبر قانونی باشد. هر تعبیر دیگری در این باره ربطی به قانون ندارد. این عبارت از مجلس هفتم درآمده و پشتوانه حقوقی ندارد.»

▼ قانون انتخابات و بررسی صلاحیت‌ها

آنچه تا اینجا بحث مورد اختلاف قرار گرفته است، وجود یا عدم وجود اصطلاح «عدم احراز صلاحیت» در قانون انتخابات است. چنانچه در قانون جدید که با سروصدای بسیار، مسواری از آن به تصویب و برای انتخابات مجلس دوازدهم به اجرا آمد، اگر چه اعلام شد که داوطلبان شرکت در انتخابات باید ۱۶ تا ۲۲ مرداد یعنی ۷ ماه قبل از انتخابات ثبت‌نام اولیه انجام دهند و ثبت‌نام نهایی هم در مهرماه انجام گیرد؛ آن هم با این استدلال و هدف که فرصت لازم در اختیار شورای نگهبان برای بررسی صلاحیت‌ها فراهم شود اما بار دیگر «عدم احراز صلاحیت» در میان پاسخ به داوطلبان بود با این تفاوت که این بار مستند به ماده ۶۱ قانون انتخابات مدنظر مجلس یازدهم است. در ماده ۶۰ همچون قوانین انتخاباتی‌های پیشین آمده است: «ردصلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس باید مستند به قانون و براساس مدارک و اسناد معتبر باشد.» اما در ادامه و در ماده ۶۱ به صراحت از «عدم احراز صلاحیت» سخن گفته و چنین موضوع را مطرح کرده است: «فرمانداران مراکز حوزه‌های انتخابیه مکلفند نظر هیئت اجرایی انتخابات مبنی بر عدم تأیید یا عدم احراز صلاحیت داوطلب را با ذکر مستند قانونی طرف دور روز به داوطلبان ابلاغ نموده و با قید فوریت به همراه اسناد و مدارک به هیئت نظارت استان اطلاع دهند. داوطلب می‌تواند پس از ابلاغ عدم تأیید یا عدم احراز صلاحیت طرف دور روز درخواست کتبی مبنی بر ارائه دلایل عدم تأیید یا عدم احراز صلاحیت خود را به هیئت اجرایی داده و آن هیئت موظف است دلایل را با رعایت قانون لزوم رسیدگی دقیق به شکایات داوطلبان ردصلاحیت‌شده در انتخابات مختلف مصوب ۱۳۷۸/۸/۲۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام در مدت چهار روز به وی ابلاغ کند. تبصره - کسانی که صلاحیت آنان مورد تأیید قرار نگرفته حق دارند ظرف چهار روز از تاریخ ابلاغ به داوطلب، شکایت خود را مستنداً به هیئت نظارت استان اعلام نمایند.»

این موضوع اما در قوانین انتخاباتی سال ۱۳۶۲ و اصلاحیه آن در سال ۱۳۷۸ با صراحت عنوان نشده است. چنانچه با رجوع به قانون انتخابات سال ۱۳۶۲ در ماده ۵۲ و ۵۳ درباره ردصلاحیت‌ها مواردی مطرح شده است که البته این قانون در چنین بخشی به وضوح قوانین ۱۳۷۸ و ۱۴۰۲ انتخابات مجلس نیست؛ چنانچه در این قانون آمده است: «هیئت‌های اجرایی مراکز حوزه‌های انتخابیه

موظف‌اند حداکثر ظرف پنج روز پس از پایان مهلت ثبت‌نام با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از بررسی‌های لازم در محل و با استفاده از نتایج اعلام‌شده توسط وزارت کشور صلاحیت داوطلبان در رابطه با صلاحیت‌های مذکور در این قانون را مورد رسیدگی قرار داده و نامزدهای واجد شرایط قانونی را برای شرکت در انتخابات حوزه انتخابیه تعیین نمایند. فرمانداران و بخشداران مراکز حوزه‌های انتخابیه مکلفند فهرست اسامی نامزدهای تأییدشده هیئت اجرایی انتخابات را ظرف یک روز آگهی نموده و با سریع‌ترین وسیله به اطلاع هیئت نظارت استان برسانند. تبصره ۱ - کسانی که صلاحیت آنان مورد تأیید قرار نگرفته، حق دارند ظرف چهار روز از تاریخ انتشار آگهی، شکایت خود را مستنداً به هیئت نظارت استان اعلام نمایند.» این موارد به صورت دقیق‌تر در اصلاحیه قانون انتخابات سال ۱۳۷۸ آمده است. چنانچه در ماده ۵۰ تا ۵۳ این قانون تصریح شد: «هیئت‌های اجرایی مراکز حوزه‌های انتخابیه موظفند حداکثر ظرف ده روز پس از پایان مهلت ثبت‌نام با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از بررسی‌های لازم در محل و با استفاده از نتایج اعلام‌شده توسط وزارت کشور صلاحیت داوطلبان در رابطه با صلاحیت‌های مذکور در این قانون را مورد رسیدگی قرار داده و نتیجه را کلاً به هیئت‌های نظارت اعلام نمایند. تبصره - ردصلاحیت داوطلبان نمایندگی مجلس شورای اسلامی باید مستند به قانون و براساس مدارک و اسناد معتبر باشد... تبصره ماده ۵۱ - کسانی که صلاحیت آنان مورد تأیید قرار نگرفته حق دارند ظرف چهار روز از تاریخ ابلاغ به داوطلب، شکایت خود را مستنداً به هیئت نظارت استان اعلام نمایند.» در تبصره ۱ و ۲ ماده ۵۲ هم آمده است: «هیئت نظارت استان پس از کسب نظر هیئت مرکزی نظارت، موظف است مراتب تأیید یا ردصلاحیت کلیه داوطلبان را با استناد قانونی طی صورتجلسه‌ای به فرماندار یا بخشدار مربوط اعلام نماید. فرماندار یا بخشدار موظف است نظر هیئت مرکزی نظارت، مبنی بر تأیید یا ردصلاحیت داوطلبان را که از هیئت نظارت استان دریافت نموده است، به نامبرداران ابلاغ نماید تا در صورت اعتراض به ردصلاحیت خود، کتباً به شورای نگهبان شکایت نمایند.»

پس در قوانین مربوط به انتخابات تا پیش از اصلاحیه اخیر اشاره‌ای به عدم احراز صلاحیت نشده است و شاید بتوان برداشت کرد این تفسیر جدید پس از مجلس ششم از سوی شورای نگهبان انجام شده است. شورای نگهبان احتمالاً به این نتیجه رسیده که صرف نظارت استصوابی نمی‌تواند مانع از انتخاب افرادی که مطلوبش نمی‌داند، شود؛ بنابراین این اصطلاح را به واژگان بررسی صلاحیت افزوده است و آثانی را که مستنداً و مستنداً (به اعتقاد و نظر خودش) نمی‌تواند ردصلاحیت کند اما نگران است که با روی کار آمدن در جمع آنها که سلیقه و نگاه متفاوت دارند ببینند؛ با این عنوان از میدان رقابت دور می‌کند. البته که در پی این تصمیم در آن زمان، اعتراضات و بحث‌های بسیاری در ماه‌های پایانی مجلس ششم اتفاق افتاد و همین موجب شد که نمایندگان مجلس ششم دست به تحصن بزنند و سیدمحمدخاتمی و دولت اصلاحات نیز برای جلوگیری از این رویه تا تلاش برای به تعویق انداختن انتخابات پیش روند اما راه به جایی نبردند و هم این واژه به واژگان سیاسی بررسی صلاحیت ما اضافه شد و هم دوره به دوره ردصلاحیت‌های گسترده‌تری اتفاق افتاد.

